

Til lovforslag nr. L 114. Betænkning afgivet af uddannelsesudvalget den 22. maj 1984

Betænkning

over

Forslag til lov om amtskommuners overtagelse af visse statsskoler og -kursus m.v.

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt og i samråd.

Udvalget har endvidere modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Aurehøj Statsgymnasium, Gentofte, lærerne,

Avedøre Statsskole,

Danske Gymnasieelevers Sammenslutning DGS,

Foreningen af private selvejende gymnasier, studenterkurser og HF-kurser,

Gentofte statsskole, elever og lærere,

Gymnasieelevernes amtssamarbejde i Ribe amt,

Gymnasieelevernes Landsorganisation,

Gymnasiekursistsamarbejdet i Århus,

Gymnasieskolernes Lærerforening, GL,

Gymnasieskolernes Rektorforening,

Gymnasieskolernes Sekretærforening,

Herlev statsskole,

Jensen, Erik, rektor, Viby,

Klassikerforeningen,

Københavnske gymnasieelever,

Landssammenslutningen Af Kursusstuderende LAK,

Mulernes legatskole, Odense, elevrådet,

N. Zahles gymnasieskole, rektor,

Ordrup gymnasium, lærere og elever,

Russisklærerforeningen,

Spansklærerforeningen,

Stengård, Erik, adjunkt, Vejle,

Struer Statsgymnasium, lærere,

Sønderborg Statsskole og HF-kursus,

Viborg Amts Gymnasiefælleselevråd,

Virum Statsskole, Virum, lærerne ved og

Århus Katedralskole, lærere og elever.

Som bilag er optrykt et notat fra undervisningsministeren i anledning af et samråd.

Der er af undervisningsministeren stillet ændringsforslag, hvormod henvises til de ledsagende bemærkninger.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialdemokratiets og socialistiske folkepartis medlemmer) lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren stillede ændringsforslag og udtaler samtidig følgende:

Angående den centrale pædagogiske styring har ministeren oplyst, at hovedopgaven for udvalget vedrørende den pædagogiske styring skal være at foretage fastlæggelsen og afgrænsningen af indholdet i den centrale pædagogiske styring.

I denne forbindelse har ministeren understreget, at der for så vidt angår undervisningens indhold principielt ikke skulle være styringsproblemer. Man har således i dag følgende styringsmuligheder:

1. Fagenes indhold, omfang og placering på de enkelte grene er fastlagt i bekendtgørelsen.

2. Tilsyn/styring kan som hidtil udøves gennem

a) udsendelse af undervisningsvejledninger og andre generelle anvisninger/vejledninger vedrørende undervisningens tilrettelæggelse og indhold,

b) eksamen,

c) fagkonsulentbesøg m.v.

Der sker på dette område i princippet ingen ændringer ved statsskoleovergangen.

Hovedindholdet af det centrale pædagogiske tilsyn er således allerede i dag fastlagt. Endvidere er der i lovforslaget foreslået bestemmelser, hvorefter ministeren kan fastsætte regler inden for området for det centrale pædagogiske tilsyn. Det vil sige, at lovforslaget i sig selv afstikker de principielle rammer for udøvelsen af tilsynet. Udvalgets arbejde vil derfor hovedsagelig komme til at bestå i at stille forslag om fastlæggelsen og tilrettelæggelsen af det centrale pædagogiske tilsyn i overensstemmelse med de hovedprincipper og rammer, som gælder i dag, og som er fastlagt i lovforslaget.

For yderligere at styrke det pædagogiske tilsyn har undervisningsministeren foreslået en ændring af lovforslagets § 3, således at der indføres en bemyndigelse for undervisningsministeren til at fastsætte nærmere regler om, hvilke linjer og grene amtskommunerne som minimum skal tilbyde på den enkelte gymnasieskole, samt om regionale tilbud om visse grene og fag.

Hensigten med disse bemyndigelser er dels at sikre en fortsættelse af et pædagogisk forsvarligt miljø på den enkelte gymnasieskole i form af rimeligt varieret udbud af linjer og grene, dels at sikre, at der fortsat regionalt er mulighed for at dække elevernes behov for at modtage undervisning på de sjældnere grene og fag såsom de klassisk-sproglige og musikfaglige grene samt fagene russisk og spansk.

Undervisningsministeriet vil straks efter lovforslagets vedtagelse gå i gang med udarbejdelsen af regelsæt efter kontakt med udvalget vedrørende det centrale pædagogiske tilsyn. Ministeriet vil altså aktivt sikre et rimeligt udbud af linjer, grene og fag.

Flertallet understreger i øvrigt, at de foreslåede bemyndigelser skal bruges til at sikre gymnasiet mindst uændret niveau og sikre en ensartet studentereksamen over hele landet, samt at det pædagogiske ansvar for studentereksamen fortsat ligger hos undervisningsministeren.

Angående forsøgsområdet har ministeren oplyst, at amtskommunernes bevillinger til forsøg udgør ca. 3,5 mill. kr., og at forsøgsbevillingen, der i bemærkningerne til lovforslaget var anslået til ca. 4 mill. kr., agtes forhøjet med dette beløb, således at den statslige forsøgsbevilling i stedet udgør 7,5 mill. kr.

Dette udelukker ikke, at amtskommunerne fortsat på eget initiativ kan yde tilskud til forsøgs- og udviklingsarbejdet. Det er dog som hidtil en forudsætning, at direktoratet foretager en pædagogisk godkendelse.

Bortfaldet af Herlev statsskoles særlige forsøgsstatus er ikke ensbetydende med, at der ikke også i fremtiden vil blive gennemført dybdeborende forsøg. Tværtimod vil de midler, der nu bliver frigjort og overført til en statslig forsøgspulje, sikre, at der bliver mulighed for at gennemføre større og dybtgående forsøg på flere skoler med passende geografisk spredning, ligesom det kan sikres, at de større forsøg kan gennemføres over flere forløb samt eventuelt følges op gennem nye tilpassende forsøg. Det er således i høj grad muligt, at der også i de kommende år vil blive gennemført omfattende forsøg på Herlev statsskole.

Angående elevernes frie skolevalg har undervisningsministeren ved skrivelse af 15. maj 1984 til folketingets uddannelsesudvalg stillet et ændringsforslag til lovforslaget, hvorefter undervisningsministeren bl.a. får bemyndigelse til at fastsætte regler om elevens ret til i visse tilfælde efter ønske at blive optaget på en gymnasieskole eller et kursus til højere forberedelseseksamen i en amtskommune, der grænser op til den amtskommune, hvori eleven er hjemmehørende.

Som det fremgår af bemærkningerne til ændringsforslaget, agter undervisningsministeriet samtidig at tage den gældende bekendtgørelse om optagelse i 1. gymnasieklasse op til revision, således at der i fremtiden lægges endnu større vægt på elevønsker med henblik på en yderligere sikring af et frit skolevalg også inden for den enkelte amtskommune.

Endelig har flertallet vedrørende student- og HF-kurserne mærket sig, at der er foreslået en særlig mellemamtskommunal refusionsordning, således at Københavns og Frederiksberg kommuner ikke belastes økonomisk i forbindelse med overtagelsen af disse kurser.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) tilkendegav allerede ved lovforslagets 1. behandling en villighed til forhandling om lovforslaget og præciserede, at det for socialdemokratiet var vigtigt, at der

forud for lovens vedtagelse skabes sikkerhed for

- at der i bindende form fastlægges standarder vedrørende de enkelte gymnasiers og HF-kursers tilbud af linjer, grene og fag,
- at der tilsvarende fastsættes standarder for undervisningsmidler og undervisningens fysiske rammer,
- at de intentioner opfyldes, som f.eks. lå bag loven om Herlev statsskole, som var baseret på ønsket om at kunne gennemføre dybdeborende, længerevarende forsøg, som kræver bevillingssikkerhed over en længere årrække,
- at det sikres gennem fastsættelse af standarder og normer og tilrettelæggelse af den pædagogiske styring, at det også på længere sigt er et ensartet studenter- og HF-uddannelsesstilbud, de unge møder.

Disse spørgsmål har været behandlet under udvalgsarbejdet, men undervisningsministerens svar på en lang række spørgsmål har klart vist, at ministeren ikke på forhånd ønskede at imødekomme disse hensyn. Endvidere har udvalget modtaget usædvanlig mange mundtlige og skriftlige tilkendegivelser. Mindretallet har noteret sig, at ingen af disse tilkendegivelser har været positive over for lovforslaget.

Mindretallet noterer sig, at undervisningsministeren først efter lovens vedtagelse vil nedsætte det pædagogiske udvalg, som skal tilrettelægge hele den pædagogiske styring fremover. Dette finder mindretallet er en uacceptabel fremgangsmåde.

Under udvalgsarbejdet tilkendegav mindretallet sin positive medvirken til igangsættelse af nævnte udvalgsarbejde under den forudsætning, at dette arbejde afsluttedes så betids, at eventuelle lovforslag kunne fremsættes i folketingsåret 1984-85. Dette tilbud, som undervisningsministeren har afvist, ville medføre, at folketinget havde kendt beslutningsgrundlaget før endelig stillingtagen.

På denne baggrund indstiller mindretallet lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Mindretallet finder det helt uacceptabelt, at lovforslaget skal vedtages, inden udvalget vedrørende den pædagogiske styring af gymnasiernes har færdiggjort en indstilling, som

undervisningsministeren og folketingets medlemmer kan tage stilling til.

Mindretallet vender sig mod, at man angiveligt af administrative grunde vil gennemføre et lovforslag, som stort set alle brugere af gymnasiernes er imod, og som der ikke kan argumenteres pædagogisk for. Mindretallet er ikke principielt imod, at amtskommunerne overtager statsgymnasiernes, men har ikke tillid til, at de mange bemyndigelser, som lovforslaget udstyrer undervisningsministeren med, vil blive brugt til udvikling af gymnasiernes kvalitet. Tværtimod vides det, at der allerede i flere amter ligger forslag parat, som betyder forringelser på gymnasieområdet.

Mindretallet mener, at folketinget, inden man skred til denne overførsel, skulle have sikret en tilbagevenden til en norm på 24 elever i stamklasserne, at Herlev statsskole skulle være forbeholdt statsligt forsøgsgymnasium, at der skulle være sikret øget elev- og lærerindflydelse på de enkelte skoler, og at staten skulle være forpligtet til stadig at refundere en del af amtskommunernes udgifter til nybygning.

Regeringen og dens støttepartier har et stort medansvar for, at gymnasiernes kan komme i en overordentlig vanskelig situation efter de store nedskæringer, der er foretaget i bloktilskuddene. På den baggrund frygter mindretallet, at amtskommunernes økonomi vil tvinge forringelser i uddannelseskvaliteten igennem.

Ændringsforslag

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (Eva Møller (KF), Karen Højte Jensen (KF), Kirkegaard (KF), Per Stig Møller (KF), Povl Brøndsted (V), Tørnæs (V), Ole Vig Jensen (RV), Bente Juncker (CD) og Steffensen (KrF)):

Til § 3

1) I *stk. 1* indsættes efter »gymnasieskole« ordene: »samt om regionale tilbud om visse grene og fag«.

Ny paragraf

2) Efter § 3 indsættes som ny paragraf:

»§ 01. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om elevers ret til i visse tilfælde efter ønske at blive optaget på en gymnasieskole eller et kursus til højere forberedelseseksamen i en amtskommune, der grænser op til den amtskommune, hvori eleven er hjemmehørende.

Stk. 2. En elev er hjemmehørende i den amtskommune, hvori elevens folkeregisterkommune er beliggende.

Stk. 3. Ministeren kan fastsætte regler om betaling amtskommunerne imellem i de tilfælde, hvor en elev efter stk. 1 optages på en gymnasieskole eller et kursus til højere forberedelseseksamen i en tilgrænsende amtskommune.«

Bemærkninger

Til nr. 1

I praksis er det tilsyn, som varetages af undervisningsministeriet over for de amtskommunale gymnasieskoler, vanskeligt at afgrænse skarpt over for amtsrådets lokale administration, idet pædagogiske spørgsmål ofte er meget nært forbundet med økonomiske. Her har statsskolerne som model for driften af gymnasieskolen hidtil været normgivende for amtskommunerne og har således bidraget til at sikre en ensartet standard af undervisningen, uanset hvor i landet den enkelte gymnasieskole er beliggende. Statsskolerne har endvidere sikret, at der regionalt var tilbud om de sjældnere grene og fag, som er forudsat i gymnasieloven. For fortsat at sikre denne tilstand foreslås en ændring af lovforslagets § 3, således at der ud over den foreslåede bemyndigelse for undervisningsministeren til at fastsætte nærmere regler om, hvilke linjer og grene amtskommunerne som minimum skal tilbyde på den enkelte gymnasieskole, indføres en bemyndigelse til at fastsætte regler om regionale tilbud om visse grene og fag.

Hensigten med disse bemyndigelser er dels at sikre en fortsættelse af et pædagogisk forsvarligt miljø på den enkelte gymnasieskole i form af rimeligt varieret udbud af linjer og grene, dels at sikre, at der fortsat regionalt er mulighed for at dække elevernes behov for at modtage undervisning på de sjældnere grene

og fag såsom de klassisk-sproglige og musikfaglige grene samt fagene russisk og spansk.

Til nr. 2

Som det fremgår af lovforslagets almindelige bemærkninger, forudsætter de gældende regler om fordelingen af eleverne mellem skolerne indbyrdes, jfr. for tiden bekendtgørelse nr. 20 af 21. januar 1982 om optagelse i 1. gymnasieklasse og cirkulære nr. 34 af 11. marts 1982 om fordelingen af ansøgere til de 2-årige kurser til højere forberedelseseksamen, at der i en vis udstrækning sker optagelse af udenamtslige elever. Det er således bl.a. fastsat, at fordelingen af elever, som foretages af de regionale fordelingsudvalg – afhængig af de lokale forhold – skal ske i samarbejde med fordelingsudvalgene i de tilgrænsende amtsråds kredse.

Af bekendtgørelsen om optagelse i 1. gymnasieklasse fremgår det bl.a., at det ved fordelingen af elever skal tilstræbes, at deres ønsker imødekommes, og at de enkelte klasser får et ud fra såvel økonomisk som pædagogisk hensyn rimeligt elevtal. Noget tilsvarende gælder for HF-området jfr. cirkulæret om fordelingen af ansøgere til de 2-årige kurser til højere forberedelseseksamen.

Det følger således af de gældende regler, at eleverne kan søge de gymnasieskoler og HF-kurser, de helst vil optages på, og i praksis har man i vidt omfang tilgodeset elevernes ønsker ved fordelingen på skoler og kurser, uanset om den ønskede institution ligger inden for eller uden for den pågældende amtsråds kreds.

Således som fordelingen hidtil har været praktiseret, har der i realiteten været tale om et frit skolevalg, men de hensyn, som er nævnt i optagelsesbekendtgørelsen vedrørende økonomiske og pædagogiske forhold i de enkelte klasser samt skolernes kapacitet, har medført, at nogle elever ikke har kunnet få deres primære ønsker opfyldt.

I praksis har der således været elever, som først og fremmest på grund af geografiske forhold i overensstemmelse med deres ønsker er blevet optaget på en institution beliggende uden for den amtskommune, hvor de er hjemmehørende. Generelt har der været tale om forholdsvis få tilfælde af denne art, men i visse amtskommuner har der på grund af konkrete forhold været tale om større van-

dringer på tværs af amtsgrænserne. Der har ikke hidtil i praksis været problemer med optagelsen af undenamtslige elever, idet amtskommunerne har indgået indbyrdes lokale aftaler herom, og dette er baggrunden for, at undervisningsministeriet som nævnt i de almindelige bemærkninger er gået ud fra, at amtskommunerne som hidtil vil være indforstået med, at elever kan optages på en skole eller et kursus uden for den amtskommune, hvor eleven er hjemmehørende, og således at vedkommende amtskommuner eventuelt indgår en betalingsaftale herom. Det er samtidig udtalt, at hvis udviklingen taler herfor, vil ministeriet søge tilvejebragt den nødvendige lovhjemmel til at sikre en rimelig grad af frihed i skolevalget på tværs af amtsgrænserne.

Meget tyder imidlertid på, at amtskommunerne i en tid med faldende søgning til gymnasiet vil tage større hensyn til kapacitetsudnyttelsen på egne institutioner end elevøn-

sker, selv om optagelse på gymnasieskoler uden for bopælsamtet totalt set vil være udgiftsneutral.

På denne baggrund finder man det nødvendigt allerede nu at indføre en lovhjemmel, som skal sikre, at den hidtidige praksis med hensyn til optagelse på undenamtslige institutioner kan fortsætte.

Der foreslås endvidere en hjemmel for ministeren til at fastsætte regler om betaling amtskommunerne imellem i de tilfælde, hvor en elev optages på en institution i en tilgrænsende amtskommune. Ministeren agter kun at udnytte denne hjemmel, såfremt der viser sig behov herfor. Undervisningsministeriet agter samtidig at tage den gældende bekendtgørelse om optagelse i 1. gymnasieklasse op til revision, således at der i fremtiden lægges endnu større vægt på elevønsker med henblik på en yderligere sikring af et frit skolevalg også inden for den enkelte amtskommune.

Eva Møller (KF) fmd. Karen Højte Jensen (KF) Kirkegaard (KF) Per Stig Møller (KF)

Povl Brøndsted (V) Tørnæs (V) Bente Juncker (CD) nfmd. Steffensen (KrF)

Jytte Andersen (S) Dorte Bennedsen (S) Helle Degn (S) Erling Olsen (S)

Søgaard (S) Nørgaard Sørensen (S) Alice Faber (SF) Hanne Jacobsen (SF)

Ole Vig Jensen (RV)

Partierne FP, VS og FD havde ikke medlemmer i udvalget.

Et notat fra undervisningsministeren i anledning af et samråd

Såfremt en amtskommune efter at have overtaget et af de nuværende statsgymnasier m.v. vil afskedige en tillidsmand, som er valgt til denne funktion ved skolen i overensstemmelse med reglerne i aftalen mellem finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation om tillidsmandsregler, vil denne aftale blive lagt til grund ved behandlingen

af afskedigelsessagen. Afskedigelsen skal således begrundes i tvingende årsager.

Dette følger af § 4 i lov nr. 111 af 21. marts 1979 om virksomhedsoverdragelse, hvorefter repræsentanter for de lønmodtagere, der berøres af overdragelsen, bevarer deres hidtidige retsstilling og funktion i henhold til virksomhedsoverdragelsesloven.